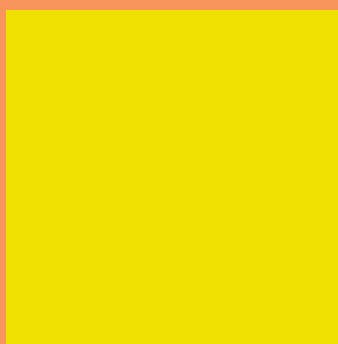

2

ONTMOETING MET TEKSTEN: GEWELDDADIGE TEKSTEN

MODULE TWO

ONTMOETING MET TEKSTEN: GEWELDDADIGE TEKSTEN

**2.1 'DE OORLOG
TEGEN AMALEK'
(EX. 17:8-16, DEUT.
25:17-19)**

Afbeelding 2.1
De videoclip

Het beeldfragment toont een conflict tussen twee leerlingen: Levi en Lindsay. Levi is een Joodse jongen die met zijn familie pas verhuisd is naar een nieuwe plaats. Hij gaat naar een nieuwe school, maar voelt zich vreemd bekeken, en gaat enkel om met andere Joodse kinderen. Lindsay, een klasgenoot van Levi, ziet hem staan aan de bushalte, en spreekt hem aan. Ze hebben een discussie. Levi noemt Lindsay uit boosheid 'Amalek'. Ter verdediging verwijst hij naar een passage uit de Tenach. Plotselings verschijnt een oude rabbijn genaamd Ezra. Samen met de magische bus Bunim neemt hij de kinderen mee op weg naar het Oude Israël, op zoek naar de mogelijke betekenis van dit Amalekverhaal.

2.2 LEESLUIK: INTRODUCTIE

OPDRACHT. Lees de volgende twee passages. Beantwoord nadien de vragen op de volgende pagina.

EXODUS 17:8-16

[8] In Refidim werd Israël aangevallen door de Amalekieten.

[9] Toen zei Mozes tegen Jozua: 'Kies een aantal mannen uit en trek met hen tegen Amalek ten strijde. Ikzelf zal morgen op de top van de heuvel gaan staan, met in mijn hand de staf van God.'

[10] Jozua deed wat Mozes hem had opgedragen en trok tegen Amalek ten strijde, en Mozes ging naar de top van de heuvel samen met Aäron en Chur.

[11] Zolang Mozes zijn arm opgeheven hield, was Israël de sterkste partij, maar liet hij zijn arm zakken, dan was Amalek de sterkste.

[12] Toen Mozes' armen zwaar werden, legden Aäron en Cur een steen bij hem neer, zodat hij daarop kon gaan zitten. Zelf gingen ze aan weerszijden van hem staan, om zijn armen te ondersteunen. Daardoor konden zijn armen opgeheven blijven totdat de zon onderging.

[13] Zo versloeg Jozua het leger van Amalek tot de laatste man.

[14] De HEER zei tegen Mozes: 'Leg deze overwinning in een oorkonde vast, zodat niemand die ooit zal vergeten, en overtuig Jozua ervan dat ik zal zorgen dat niets op aarde nog aan het volk van Amalek herinnert.'

[15] Toen bouwde Mozes een altaar, en hij noemde het 'De HEER is mijn banier'. Hij zei: 'Omdat Amalek de hand heeft durven opheffen tegen de troon van de HEER, zal de HEER strijd voeren tegen Amalek, in alle komende generaties.'

DEUTERONOMIUM

25:17-19

[17] Vergeet niet wat de Amalekieten u hebben aangedaan tijdens uw tocht uit Egypte.

[18] Toen u uitgehongerd en uitgeput was hebben ze gewetenloos, zonder enig ontzag voor God, de achterhoede overvallen, waar de zwaksten zich bevonden.

[19] Vergeet het niet! En wanneer straks de HEER, uw God, u vrede heeft gegeven in het land dat u als grondgebied van hem krijgt, door u te verlossen van de vijanden die u omringen, zorg er dan voor dat niets op aarde nog aan het volk van Amalek herinnert.

Over welke gebeurtenis verhalen deze twee passages?

Wordt deze gebeurtenis op identiek gelijke wijze verteld, of is er een verschil in informatie tussen de twee passages?

Indien er een verschil in informatie is: waarin verschilt de Exoduspassage van de Deuteronomiumpassage?

Wat is de kern van deze passages?

- Herinneren (Amaleks daad)
- Strijden (tegen Amalek)

Wie zal de herinnering aan Amalek bestrijden/uitroeien?

- G-d
- Het volk van Israël

Wie of wat is Amalek volgens jou?

2.2 INTERPRETATIE VAN HET AMALEKVERHAAL

EX. 17:8-16 Deze passage kan je terugvinden **in het midden van het Exodusboek**, het tweede boek van de Thora. Het boek Exodus kunnen we verdelen in twee stukken: Ex. 1-18 en Ex. 19-40. Het eerste deel verhaalt over de tocht uit Egypte. Het tweede deel verhaalt over het Verbond bij de berg Sinai. Amalek valt het het volk van Israël dus aan net voordat ze het Verbond sluiten met G-d op de berg Sinai!

Het verhaal van de tocht uit Egypte is welbekend. Het volk van Israël is jarenlang slaaf geweest van het machtige Egypte, waar het recht van de sterkste heerst. Dan komt G-d, en Hij helpt het Joodse volk ontsnappen, onder meer met de tien plagen. Het volk van Israël krijgt in de woestijn echter honger en dorst, en stelt de beslissing om Egypte te verlaten in vraag. Ze stellen zelfs hun bevrijder, G-d, in vraag: "Is de HEER nu in ons midden of niet?" (Ex. 17:7) Na deze zin komt de aanval van Amalek voor.

De plaatsnaam **Refidim** heeft een unieke betekenis. De plaatsnaam bestaat uit het werkwoord 'rafah' en het zelfstandig naamwoord 'jadim'. 'Rafah' betekent slap/zwak worden. 'Jadim' betekent 'handen'. Refidim wijst dus op: 'het slap/zwak worden van de handen'. Dit betekent dat de moed ons kan ontvallen: de kracht kan uit onze handen wegvloeien.

Op het einde verklaart G-d de oorlog aan Amalek. G-d neemt hier dus zelf de verantwoordelijkheid! Het gaat bovendien niet om een eenmalige strijd, maar het zal plaats vinden van generatie op generatie.

Afbeelding 2.2
De videoclip

DEUT. 25:17-19 Deze passage kan je terugvinden **in het midden van het Deuteronomiumboek**, het vijfde en laatste boek van de Thora. Het boek Deuteronomium kunnen we verdelen in drie stukken: Deut. 1-11, Deut. 12-26, en Deut. 27-34. Het eerste deel bestaat uit Mozes' openingswoorden aan deze nieuwe generatie. Het tweede deel bestaat uit een verzameling van wetten over hoe het leven te structureren in het Beloofde Land. Het derde deel bestaat uit Mozes' laatste woorden en zijn dood. De Amalek-passage komt dus op het einde van het tweede deel: de verzameling van wetten!

De Deuteronomiumpassage over Amalek geeft ons **nieuwe informatie** over de veldslag:

1. Amalek viel aan terwijl het Joodse volk 'onderweg' was. Daarmee bedoelt de Thora **de bevrijdingsweg**, die leidt van Egypte naar het Beloofde Land. Het volk van Israël had nog geen thuis, leefde in onzekere tijden, en was dus erg kwetsbaar en verzwakt.

2. Amalek viel aan 'in de achterhoede': **de achterban van het volk**, die bestond uit de meest kwetsbaren en zwakken. De aanval van Amalek was dus dubbel zo laf!

3. Er staat: 'en hij **vreesde God niet**'. Vertalingen verwijzen hier vaak naar Amalek. De zin betekent dan: Amalek vreesde God niet. Maar zo simpel is het niet! Het Hebreeuws laat immers de optie open dat ook Israël G-d niet vreesde. Het zinnetje staat wat afgezonderd, en grammaticaal is het mogelijk.

4. We lezen dat ook Israël een **verantwoordelijkheid** draagt. Het gaat om een gebod of **mitswa**: een verplichting gegeven door God. Het is aan Israël om de herinnering aan Amalek uit te wissen. Tegelijk mag de vreselijke daad van Amalek, de lafhartige aanval, ook niet vergeten worden.

Samenvatting

1. Ex. 17:8-16 leert ons:

- G-d wist de herinnering aan Amalek uit
- G-d voert oorlog tegen Amalek van generatie op generatie

2. Deut. 25:17-19 leert ons:

- Nadruk dat het Joodse volk 'onderweg' was: de bevrijdingsweg
- Amalek viel Israël aan op hun zwakste punt

- Israël moet de herinnering aan Amalek uitwissen
- Het gaat om een mitswa: een gebod

OPDRACHT. Beantwoord op basis van de hierboven geven uitleg de volgende vragen.

Waar vinden de passages in hun boek plaats?

- Steeds in het middelste deel
- Steeds in het begin
- Steeds helemaal op het einde

Wie moet de herinnering aan Amalek uitroeien?

- Het volk van Israël
- G-d

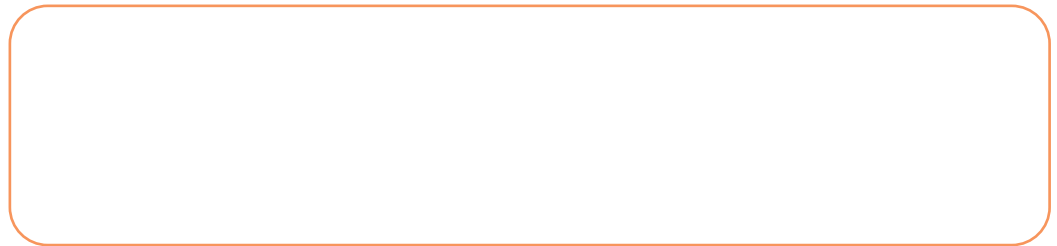
Wie vreesde G-d niet?

Leg in je eigen woorden de betekenis van de plaatsnaam 'Refidim' uit.

In de Deuteronomiumpassage staat: 'en hij vreesde G-d niet'. Deze zin kan grammaticaal ook Israël aanduiden. Waarom zou Israël G-d niet vrezen? Wat zou dit kunnen betekenen?

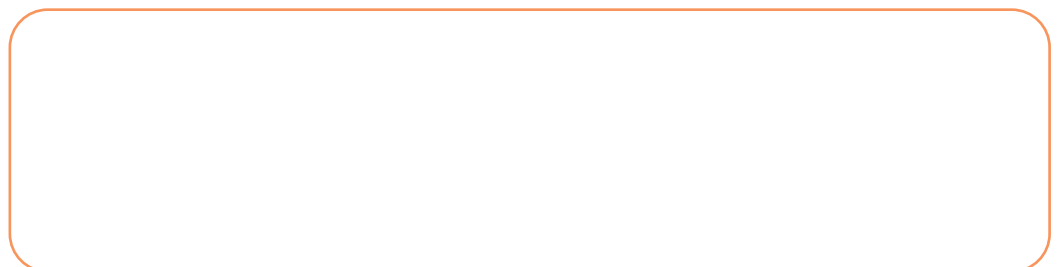
De aanval van Amalek was een oorlogsaanval. Is de Amalek-mitswa een kwestie van zelfverdediging (om te overleven), of van wraak?

Lees deze zin opnieuw: "De HEER zal strijd voeren tegen Amalek, in alle komende generaties!" (Ex. 17:16) Betekent 'in alle komende generatie' volgens jou dat de strijd voor eeuwig is, of denk je dat het gaat om een 'aantal generaties'?

Denk je dat het gebod om de herinnering aan Amalek nog steeds van toepassing is?

2.3 WOORDENLIJST

Amalek

De term 'Amalek' kan in het Hebreeuws zowel een persoon, Amalek, als een volk, de Amalekieten, aanduiden. Deze module hanteert de beide betekenissen.

Genocide

De term 'genocide' betekent 'volkerenmoord'. Een genocide is de bewuste, opzettelijke uitroeiing van een bevolkingsgroep. Het internationale recht beschouwt deze daad als een misdaad.

Kanaän

Kanaän is volgens de Bijbel het land dat beloofd wordt aan het Jodenvolk. Dit gebied ligt tussen de Middellandse Zee in het Westen en de Jordaanrivier in het Oosten. In dit gebied liggen nu Libanon, Israël, een stuk van Syrië en van Jordanië.

Foto: © Annie Spratt | Unsplash

2.4 TRANSCRIPT VAN DE VIDEO

1 INT KEUKEN DAG

We zien een vader aan de keukentafel zitten. Het is ochtend. Zijn zoon komt binnen met zijn schooltas en loopt recht op de deur af.

Vader: Goedemorgen! Ben je al weg?

Levi: Ja. Ik heb geen tijd om te ontbijten, sorry.

Vader: Wacht, ik wilde je wat vragen over je nieuwe school. Hoe gaat het? Het is nu een week geleden... Heb je ondertussen al vrienden gemaakt in de klas?

Levi: Niet echt. Maar er zijn wel wat andere Joodse kinderen op school.

Vader (verward): Ga je dan niet met je klasgenoten om?

Levi: Waarom zou ik? Ze staren altijd naar mij, alsof ik uit de ruimte kom... Sorry, ik moet nu echt gaan.

We zien Levi snel het huis verlaten.

2 EXTRA BUSHALTE DAG

Levi komt vroeg aan bij de bushalte. Er is nog een andere leerling, Lindsay. Zij ziet hem.

Lindsay: Hoi! Ik ben Lindsay. We zitten samen in de klas, toch? Is jouw naam niet Levi?

Levi: Nu wil je wel met me praten?

Lindsay: Wat bedoel je?

Levi: Ik ben hier al een week. Niemand praat met me. Als je denkt dat ik hier niet hoor, zeg het dan gewoon.

Lindsay: Kijk, jij bent degene die zich afzondert. We zien jullie Joodse kinderen de hele tijd samen groeperen, wat verwacht je dan van ons?

Levi: Ach vergeet het. Jullie zijn net Amalek.

Lindsay (verward): Wie?

Levi: 'zucht' Natuurlijk zegt dit jou niks... Heb je de

Thora zelfs ooit opengeslagen?

Lindsay: euh... wie wel? Waar heb je het zelfs over?

Levi: Amalek viel het volk van Israël aan net toen ze uit Egypte verhuisden en kwetsbaar waren, net als mijn familie... Wij zijn ook net hierheen verhuisd. Maar je zou het niet begrijpen en waarom zou je,... je wilt ons hier niet eens hebben.

Lindsay: Oh kom op.. .Mij vergelijken met die Amak...

Ezra: Je bedoelt 'Amalek'.

Lindsay: Ja, precies. Huh -

De kinderen draaien zich verbaasd om. Ze zien een oude, vreemd uitziende man, zijn hoofd krabbend

Ezra: Shalom Aleichem!

Levi: Aleichem Shalom... Het spijt me... Wie bent u?

Ezra: Mijn naam is... Wacht even, ik heb een slecht geheugen... Uhm... Oh, ja, het is rabbijn Ezra! Ik ben gekomen om jullie te helpen! Vertel, wat is dit allemaal over Amalek?

Lindsay: Hij noemt iedereen die niet Joods is zo! Compleet belachelijk!

Ezra: Aha! Nou, laten we de passage terugroepen ... Wacht, ik heb een slecht geheugen ... Oh! Waarom nemen we niet de bus daarnaartoe! Ik zei toch dat ik kwam helpen! Of ik denk dat ik dat zei...

De kinderen kijken verward.

Lindsay: Uhm... Hoe gaat een busrit ons helpen?

Ezra (lachend): aahhh! Het brengt ons naar waar we moeten zijn! Kom op!

De kinderen kijken verward. Ezra tikt met zijn wandelstok op de grond. Plotseling komt er in een paarse stofwolk een bus aan bij de bushalte.

Ezra: Ik kon geen goede naam voor deze bus bedenken, dus heb ik hem Bunim genoemd! Hij kan ons overal brengen, dus laten we naar het oude Israël gaan!

Levi: Wacht... Bedoel je terug in de tijd? Met een bus?

Ezra: Dat is precies wat ik bedoel! Laten we gaan!

Ezra tikt weer met zijn stok, en opeens zitten ze allemaal in de bus. De bus begint te rijden. We zien de bus verdwijnen in een paarse mist.

3 EXT ANCIENT ISRAEL DAY

De bus stopt in het oude Israël. Lindsay, Levi, en Rabbi Ezra stappen uit.

Levi: Waar zijn we?

Ezra (trots): Nou, jongelui, welkom in het oude Israël, net als in de Bijbel! Dit zijn de vlakten van Moab. Jullie wilden toch opzoeken wat Mozes precies zei? Bunim bracht ons erheen! Het is net een live concert!

Levi en Lindsay zijn verbaasd.

Levi: Dus, we hebben door de tijd gereisd?

Ezra: Je snapt het!

We zien een lange rij mensen die er vermoeid uitzien, allemaal op weg naar een verzamelplaats.

Ezra: Snel, snel. Ik wil de toespraak niet missen.

Het gezelschap loopt naar voren. Ze mengen zich onder de rest van de mensen. Niemand lijkt hen op te merken. Dan zien we Mozes voor een berg staan. Hij spreekt hartstochtelijk met opgeheven armen. Een van zijn armen houdt een wandelstok vast. Hij heeft lang wit haar en een lange witte baard.

Ezra: Ik wou dat ik die stok had... Oh, luister! Mozes gaat het zo over Amalek hebben!

Mozes: "Vergeet niet wat de Amalekieten u hebben aangedaan tijdens uw tocht uit Egypte.

Toen u uitgehongerd en uitgeput was hebben ze gewetenloos, zonder enig ontzag voor God, de achterhoede overvallen, waar de zwaksten zich bevonden."

Levi: Zie je wel!

Lindsay kijkt teleurgesteld.

Ezra: Hmm. Je bent nogal overhaast. Waarom ben je er zo zeker van dat Amalek een persoon of groep is?

Levi: Omdat Mozes dat net heeft gezegd?

Ezra: Zei hij dat? Wist je dat de Thora altijd een diepere betekenis heeft? We kunnen de geschriften op verschillende manieren begrijpen.

Lindsay: Hoe dan?

Ezra: Amalek verscheen vlak nadat het volk klaagde over het gebrek aan water, en twijfelde aan hun besluit om Egypte te verlaten en God te volgen. Omwille van deze reden denken sommige rabbijnen dat Amalek onze innerlijke twijfel symboliseert. 'Het vernietigen van de herinnering aan Amalek' betekent volgens hen het vernietigen van onze twijfel aan God en onszelf!

Levi: Dus, Amalek is als een spiegel voor de slechte delen in ons?

Ezra: Dat denken ze! Maar dit 'slechte deel' kan veel verschillende dingen zijn, zoals 'het niet beschermen van de kwetsbaren', 'onverschilligheid', ... Amalek kan symbool staan voor al deze dingen!

Levi: Maar kan het niet ook een persoon zijn?

Ezra: Misschien. Denk je aan zelfverdediging? Sommige rabbijnen denken dat Amalek als volk enkel in het oude Israël bestond. Andere rabbijnen denken dan weer dat Amalek pas in de toekomst zal verschijnen.

Levi: Dit alles over een paar zinnen...

Ezra: Kijk om je heen. Er zijn evenveel manieren om de Thora te begrijpen, als er mensen zijn die hier naar Mozes staan te luisteren.

Ezra: Oké, ik denk dat het tijd voor ons is om te vertrekken. Jullie moeten naar school!

Levi: Hoe geraken we terug?

Ezra: Geen idee. Misschien heeft Bunim een idee!

Ezra, Levi en Lindsay lopen naar de bus en stappen in. De bus rijdt naar de bushalte.

4 EXT HEDEN BUSHALTE DAG

Levi en Lindsay stappen uit.

Levi: Dank u, rabbijn Ezr -

Levi en Lindsay draaien zich om en zien dat ze alleen zijn. De bus en Ezra zijn verdwenen.

Lindsay: Dat was vreemd...

Levi: Ja, inderdaad... Kijk, het spijt me. Jou Amalek noemen was raar, ... maar het verandert niets aan het feit dat je ons als aliens behandelt.

Lindsay: Ik begrijp het. Het moet moeilijk zijn om je zo onwelkom te voelen... We hadden veel eerder moeten beginnen met praten.

2.5 BIBLIOGRAFIE

Ausloos, Hans. *Geweld, God, Bijbel*. Averbode: Uitgeverij Averbode, 2019.

Harris, J. Michael. "DCT/SMU and the Commandment to Wipe out Amalek." In *Divine Command Ethics: Jewish and Christian perspective*, 134-150. London: Taylor & Francis Group, 2004. Taylor & Francis e-Library. <https://www.routledge.com/Divine-Command-Ethics-Jewish-and-Christian-Perspectives/Harris/p/book/9781138869769>

De Nieuwe Bijbelvertaling. Haarlem: Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, 2019.

Rooze, Egbert. *Amalek: over geweld in het Oude Testament*. Kampen: Kok, 1997.

Sagi, Avi. "The Punishment of Amalek in Jewish Tradition: Coping with the Moral Problem." *The Harvard Theological Review* 87, no. 3 (1994): 323-46. Accessed April 1, 2020. www.jstor.org/stable/1509808.

KU LEUVEN

Prof. Dr. Luc Anckaert (1962) behaalde een diploma in filosofie en theologie aan de KU Leuven. Hij publiceerde boeken en artikelen over Rosenzweig, Levinas, Kafka, V. Grossman en Bijbelse verhalen, maar ook over biomedische onderwerpen. Zijn boek Een kritiek van het oneindige. Rosenzweig en Levinas ontving een gouden medaille van de Teylers Stichting. Hij doceert Joodse filosofie aan de KU Leuven.

Pierre Costalunga (Luik, 1997) is wetenschappelijk onderzoeker aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte, KU Leuven, België. Costalunga studeerde af aan de KU Leuven (België) met een bachelor- en masterdiploma in filosofie. Hij maakt deel uit van het centrum voor onderzoek in politieke filosofie en ethiek (RIPPLE).

EDUC8 Consortium

Dit boek is gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid - Politie van de Europese Unie.

